



**TROMS** fylkeskommune

---

**ROMSSA** fylkkasuohkan

**RETNINGSLINJER  
FOR VURDERING  
I VIDEREGÅENDE OPPLÆRING**

**TROMS FYLKESKommune**

## **Innledning**

Elever, lærlinger og lærekandidater har rett til vurdering. Skoleeier (Troms fylkeskommune) har ansvaret for at denne rettigheten blir oppfylt.

Dette heftet tar for seg begrunnelsen for vurderingstenkningen i Kunnskapsløftet og legger et grunnlag for tolkning av forskriftens kapittel 3, endret fra 24.08.2010. Innholdet gir en oversikt over generelle, sentrale føringer og Troms fylkeskommunes tolkning av retningslinjene.

Troms fylkeskommune ønsker en relativt lik forståelse av forskriftene, spesielt kap. 3 som omhandler individuell vurdering.

Det er viktig at skolene og bedriftene etablerer en kultur der både elever/lærlinger og lærere/instruktører har en gjensidig forventning om vurdering og tilbakemelding. Det må etableres et system for og regelverk for vurdering som en del av læreprosessen. Det er viktig å tydeliggjøre formålet med vurderingen. Lærerne og instruktørenes kompetanse i vurdering må vektlegges og de må derfor jobbe aktivt med kjennetegn på måloppnåelse innenfor sitt fag. Dette må bli både et ansvar for skoleeier og et lokalt ansvar. Sensorarbeid vil være en viktig kompetansehevingskomponent. Flest mulig lærere/instruktører bør trekkes med i dette arbeidet.

## Innhold

<b>1. Formål med vurdering (§3-2)</b> .....	<b>4</b>
<b>2. Underveisvurdering (kap. 3 del II)</b> .....	<b>4</b>
2.1 Prinsipper for underveisvurdering .....	4
2.2 Krav til underveisvurdering (§3-11, §3-13 og §3-16).....	4
<b>3. Sluttvurdering (§3-17)</b> .....	<b>5</b>
<b>4. Kjennetegn på måloppnåelse (§3-1)</b> .....	<b>5</b>
4.1 Formål med kjennetegn .....	5
4.2 Krav til kjennetegn .....	6
<b>5. Fagkarakterer (§3-3)</b> .....	<b>6</b>
<b>6. Egenvurdering (§3-12)</b> .....	<b>6</b>
<b>7. Vurdering av orden og atferd (§3-5)</b> .....	<b>6</b>
<b>8. Klage på vurdering (Jfr. Kapittel 5 i opplæringslova.)</b> .....	<b>6</b>
8.1 Skolens ansvar i forhold til klage.....	7
<b>9. Kvalifikasjoner for inntak på høyere nivå i vgo.</b> .....	<b>7</b>
<b>10. IV (ikke vurdering) og stryk (karakteren 1)</b> .....	<b>7</b>
10.1 Ikke vurdering (IV). .....	8
10.2 Stryk (karakteren 1).....	8
10.3 Stryk eller IV i fag som føres videre.....	9
10.4 Vurdering for elever med IOP .....	9
10.5 Unntak for elever/lærlinger om bestått vitnemål .....	9
10.6 Varsling.....	9

## 1. Formål med vurdering (§3-2)

- Fremme læring og utvikling hos elever, lærlinger og lærekandidater.
- Dokumentere kompetanse underveis og til slutt i opplæringsløpet.
- Sikre en nasjonal standard slik at alle elever og lærlinger får et godt og likeverdig tilbud.

## 2. Underveisvurdering (kap. 3 del II)

Underveisvurdering har til hensikt å gi elever og lærlinger informasjon om kompetansenivået underveis slik at de har mulighet for å forbedre læringen. Presise og relevante tilbakemeldinger skal motivere elevene til videre innsats og være til hjelp i det videre arbeidet. Elevene og lærlingene må selv medvirke aktivt i vurderingen dersom de skal forstå og lære av underveisvurderingen. Vurdering er læring og må derfor ses på som en del av opplæringen/undervisningen.

Underveisvurderingen er en del av dokumentasjonsgrunnlaget for sluttvurderingen. Underveis- og sluttvurdering skal sees i sammenheng. Underveisvurdering skal gis med og uten karakter.

*Underveisvurdering skal være læringsstøttende og gis både med og uten karakter. Sluttvurdering skal være læringsmålede og gis med karakter*

### 2.1 Prinsipper for underveisvurdering

1. Elevene skal forstå hva de skal lære og hva som forventes av dem (tydelige mål og kriterier).
2. Elevene skal ha tilbakemeldinger som forteller dem om kvaliteten på arbeidet
3. Elevene skal få råd om hvordan de kan forbedre seg (skriftlig og/eller muntlig)
4. Elevene skal være involvert i eget læringsarbeid.

### 2.2 Krav til underveisvurdering (§3-11, §3-13 og §3-16)

Det skal være en jevnlig dialog med kontaktlærer/instruktør gjennom hele opplæringen. Denne dialogen skal omfatte generell del av læreplanen og faglig utvikling.

Kontaktlærer skal gjennomføre 2 formelle elevsamtaler pr. år, en om høsten og en om våren. Elevsamtalene skal være av faglig art hvor elevens generelle faglige utvikling i alle fag diskuteres. I tillegg kan kontaktlærer samtidig gjennomføre den spesifikke halvårssamtale (tidligere kalt fagsamtale) for sitt/sine fag. Dersom man gjør dette, må samtalen være tilknyttet terminavslutningen. For elever under 18 år på Vg1 og Vg2, vil det være hensiktsmessig å invitere foreldrene til en av disse samtalene.

Skolen må sørge for et system for dokumentasjon med et skjema som skal arkiveres til 1. sept. påfølgende skoleår. Eleven/lærlingen skal underskrive på at samtalen er avholdt.

Faglærerne skal gjennomføre halvårsvurdering med og uten karakter midt i opplæringsåret. For fag som ikke avsluttes med standpunkt-karakter, skal det gjennomføres halvårsvurdering også ved slutten av opplæringsåret. Troms

fylkeskommune legger føringer for halvårsvurdering uten karakter. Den skal foregå som en samtale (tidligere kalte fagsamtale). En halvårsvurdering uten karakter varer normalt ca. 5 -10 min. Dersom man bare har 1 slik samtale, må denne legges til midt i skoleåret. Begge parter skal være forberedt og eleven skal innkalles til en slik samtale.

Det kan også være hensiktsmessig å ha en vurderingskommunikasjon med elevene i april måned. Det nærmer seg sluttvurdering og elevene er interessert i å få vite hvordan de ligger an faglig. Ved å kommunisere tydelig til elevene, kan man unngå at elevene blir overrasket over sluttvurderingen. Det kan være greit å ha dokumentasjon på en slik kommunikasjon i forhold til f.eks. en klage på karakteren. (Se forøvrig punkt 3, siste avsnitt)

I halvårsvurderingen/fagsamtalen bør inngå:

- Elevens egenvurdering
- Oppnådd kompetanse hittil
- Hva eleven bør arbeide mer med for å øke kompetansen (fremovermelding)
- Karakternivå

**Halvårssamtalene skal loggføres med dato (som følge av §3-16, siste ledd: Det skal kunne dokumenteres at underveisvurdering er gitt.)**

### **3. Sluttvurdering (§3-17)**

Sluttvurdering har til hensikt å dokumentere elevens og lærlingens kompetanse etter endt opplæring som grunnlag for sortering og sertifisering. Sluttvurdering omfattes av standpunktkarakterer og eksamenskarakterer.

- Sluttvurdering skal gi uttrykk for den helhetlige kompetanse i faget og skal baseres på et bredt vurderingsgrunnlag.
- Underveis- og sluttvurdering skal sees i sammenheng.
- Sluttvurderingen skal gi uttrykk for den kompetanse eleven har oppnådd på det tidspunkt da karakteren blir fastsatt. En del av dokumentasjonsgrunnlaget kan ligge i underveisvurderingen når kompetansemål er prøvd og avsluttet på et tidligere tidspunkt.

Det er vesentlig at en standpunktkarakter ikke kommer overraskende på en elev. En dialog om dette forventes når det nærmer seg avslutning av skoleåret.

### **4. Kjennetegn på måloppnåelse (§3-1)**

For å bedre lærernes vurderingskompetanse og for at elevene skal forstå hva som forventes av dem på ulike kompetansenivå (karakternivå), må skoleeier og skolene arbeide med utvikling av kjennetegn på måloppnåelse innenfor de forskjellige fag. Elevene har krav på å få vite hva som skiller de forskjellige karakternivåene. Slike kjennetegn kan bare utvikles i et tolkningsfellesskap. Derfor vil fagnettverkene vil være sentrale i dette arbeidet.

#### **4.1 Formål med kjennetegn**

Formålet med kjennetegn på måloppnåelse er:

- Beskrive et faglig nivå.
- Sikre likeverdig og rettferdig vurdering.
- Styrke elevens og lærlingens rettssikkerhet.
- Styrke undervisvurderingen ved faglig presise tilbakemeldinger.
- Fremme forståelighet, forutsigbarhet og åpenhet for elever/lærlinger, lærere/instruktører og foresatte.
- Støtte arbeidet med lokale læreplaner og lokal vurdering.

## **4.2 Krav til kjennetegn**

Kjennetegn på måloppnåelse må:

- relateres til kompetansemål eller grupper av kompetansemål.
- kunne beskrive presist hva som forventes at elevene skal mestre på ulike nivå.
- et enkelt og forståelig språk.

## **5. Fagkarakterer (§3-3)**

- Fagkarakterene skal gjenspeile elevens faglige nivå i forhold til fastsatte kompetansemål.
- Orden og adferd skal ikke trekkes inn i fagkarakteren.
- Elevens forutsetninger skal ikke trekkes inn.
- Begrunnelse for karakter må kunne gis enten i skriftlig eller muntlig form.
- Stort fravær kan føre til at grunnlaget for vurdering mangler. Det avgjørende er likevel om man har vurderingsgrunnlag. Varslingsplikten må være overholdt. Dersom spesielle forhold tilsier det, skal det tilrettelegges for ekstra prøving for å få satt en karakter.

## **6. Egenvurdering (§3-12)**

Elevene skal delta aktivt i vurdering av eget arbeid, egen kompetanse og egen faglig utvikling. Egenvurdering må sikres ved å ta i bruk ulike vurderingsmetoder og gjennom de pålagte elevsamtalene og fagsamtalen.

## **7. Vurdering av orden og atferd (§3-5)**

Grunnlaget for vurdering i orden og atferd er skolens ordensreglement.

## **8. Klage på vurdering (Jfr. Kapittel 5 i opplæringslova.)**

Eleven har anledning til å klage på standpunktkarakterer og eksamenskarakterer. Det kan også klages på vedtak om ikke å sette standpunktkarakter. Klagen skal fremsettes skriftlig. Klagefristen er 10 dager etter eleven skulle vært kjent med karakteren. Klagen sendes skolen. Fylkesutdanningssjefen er klageinstans. Vedtak herfra er endelig.

## 8.1 Skolens ansvar i forhold til klage

- Skolen skal kunne bekrefte med dato at det er avholdt minimum 2 formelle elevsamtaler pr. år, en om høsten og en om våren.
- Skolen skal også bekrefte dato for avholdte fagsamtaler.
- Varslingsplikten må være overholdt (dokumentert).
- Ved klage på standpunktkarakterer, IV, muntlig eller praktisk eksamen skal det innhentes skriftlig begrunnelse fra faglærer. (Et eget skjema er utarbeidet for dette.)
- Ved klage på nedsatt karakter i orden eller atferd skal det innhentes skriftlig begrunnelse fra kontaktlærer.
- Rektor på den enkelte skole har ansvaret for å se til at karakterene i orden og atferd blir satt etter drøfting i møte med alle aktuelle lærere.

Det er utarbeidet 2 veiledningshefter i forbindelse med klage på karakterer: Se fylkets hjemmesider.

- **Veiledning for elever og foresatte ved klage.**
- **Veiledning for faglærere ved klage på standpunkt.**

## 9. Kvalifikasjoner for inntak på høyere nivå i vgo. (Nytt fra skoleåret 2012-2013)

I henhold til opplæringsloven § 6-22 og 6-23 skal skolen gjøre en vurdering av elevers muligheter til å gå videre på høyere nivå dersom ikke alle fag som føres videre til høyere nivå er bestått. Utover denne bestemmelsen gis det ingen andre føringer fra lovverket enn at gjennomgått Vg1 kvalifiserer for inntak på Vg2 og gjennomgått Vg2 kvalifiserer for inntak på Vg3. Fylkesutdanningssjefen har på bakgrunn av dette, besluttet å sette en grense på **inntil 2 ikke vurdering/1 som krav for inntak på høyere nivå**. Dersom det skal avvikes fra denne bestemmelsen, må rektor foreta en helhetsvurdering knyttet til at eleven har ikke vurdering/1 i ett eller flere fag som føres videre. Det skal fattes enkeltvedtak om dette.

Med grunnlag i ovennevnte bestemmelse, vil det etter 1. mars bli sendt ut brev til elever som står i fare for ikke å kvalifisere seg til det de har søkt. Grunnlaget for denne vurderingen hentes fra T1 – karakterer.

Påbygging: For de elevene som har IV/1 i fag som føres videre, **bør opprykk til Vg3 påbygging bare unntaksvis godkjennes**. Det gjøres oppmerksom på at med unntak av Historie, kommer alle fag på Vg3 påbygging inn under bestemmelsen om fag som føres videre.

## 10. IV (ikke vurdering) og stryk (karakteren 1)

Dersom en elev får IV i et avsluttende fag, betyr dette at eleven ikke får gå opp til ny eksamen om høsten som elev. I prinsippet må man enten ta faget som privatist eller gå om igjen hele skoleåret.

Karakteren 1 i standpunkt betyr at eleven får anledning til å gå opp til en særskilt eksamen for å prøve å få en bestått karakter.

Karakteren 1 på eksamen betyr at eleven får anledning til å gå opp til ny eksamen. Dersom en elev har karakteren 1 i et fag man blir trukket ut til eksamen i, har eleven rett til å gå opp til eksamen. Dersom eleven består eksamen, vil faget være bestått.

### **10.1 Ikke vurdering (IV).**

Forskriftene til LK06 har sterkt fokus på undervisvurdering og dette bør medføre mindre bruk av IV. Systematisk undervisvurdering vil nettopp forhindre at elever kommer i en slik situasjon. Eleven har selv et ansvar for å delta aktivt og møte til opplæringa slik at læreren har et grunnlag for vurdering. Man bør søke å tilrettelegge for at elever, selv med stort fravær, kan få en vurdering.

Dersom en elev derimot systematisk ikke møter til prøver og andre vurderingssituasjoner og unnlater å levere pålagte innleveringer, kan dette føre til at man ikke har vurderingsgrunnlag. Har eleven en rimelig grunn for ikke å møte, bør man tilrettelegge for at eleven kan få ta prøven en annen gang. Nettopp dette er en del av oppfølgingen av den enkelte elev.(§3-3)

En elev som har fått IV i standpunkt, har klagerett. Man kan derfor ikke nekte eleven å gå opp til eksamen i tilfelle eleven får medhold i sin klage. Imidlertid blir eksamen annullert dersom eleven ikke får medhold i sin klage.

### **Prosjekt til fordypning**

Dersom en elev får IV i Prosjekt til fordypning, finnes 3 alternativer

1. Ta hele året på nytt
2. Skaffe seg relevant arbeidspraksis på henholdsvis 210 t.(Vg1) og 368 t. (Vg2). Tillegg i læretid kan være en mulighet.
3. Ta et annet fag med tilsvarende timetall og med nasjonale læreplaner på studiespesialiserende utdanningsprogram som privatist: 168 t. (Vg1) og 281 t. (Vg2)

### **10.2 Stryk (karakteren 1)**

*Ein elev som får karakteren 1 i standpunktkarakter i eit fag, har rett til særskild eksamen i faget dersom han eller ho ikkje er trekt ut til eksamen i faget, eller det gjeld eit fag der det ikkje blir halde eksamen ordinært. Utdanningsdirektoratet vil presisere at dette gjelder alle fag i videregående opplæring der eleven har fått standpunktkarakteren 1 som sluttvurdering og der standpunktkarakteren skal føres på et vitnemål.*

Fag det ikke blir holdt eksamen i ordinært er prosjekt til fordypning og kroppsøving. Det er viktig at skolen har rutiner for å informere disse elevene om deres rettigheter (skolene har informasjonsplikt). Det er imidlertid elevens eget ansvar å melde seg opp til eksamen.

Eleven kan likevel fortsette på et høyere nivå inntil resultatet av særskilt eller ny eksamen foreligger. Dersom eleven består her, kan eleven fortsette på dette nivået. Hvis eleven derimot stryker også på disse eksamener, skal eleven i prinsippet flyttes ned på underliggende nivå. Skolen kan imidlertid la eleven fortsette på det høyeste nivået dersom dette er hensiktsmessig (man anser at eleven kan klare det). Det betyr at eleven får et "hengefag" som må tas som privatist.



På YF må alle programfagene være bestått for å gå opp til tverrfaglig eksamen. Dersom man får karakteren 1 i et programfag, har man klageadgang. Eleven må derfor få gå opp til tverrfaglig eksamen hvis klagen ikke er behandlet. Karakteren fra tverrfaglig eksamen "fryses" inntil alle programfag er bestått. (Den blir ikke annullert, men skolen venter med å offentliggjøre karakteren til alle programfag er bestått.)

### **10.3 Stryk eller IV i fag som føres videre**

Dersom en elev får IV eller stryk som halvårsvurdering i et fag som føres videre til neste nivå (norsk og engelsk på YF, kroppsøving), vil dette kunne ha konsekvenser for inntak til høyere nivå, men i prinsippet ikke ha konsekvenser for utstedelse av bestått sluttokumentasjon. Fordi det ikke er standpunkt karakterer i disse fagene før på høyeste nivå, betraktes oppnådd karakter på lavere nivå som halvårsvurdering.

### **10.4 Vurdering for elever med IOP**

Elever med IOP kan ikke gis fritak fra vurdering med karakter og skal vurderes ut fra de samlede kompetansemål i læreplanen for faget (§3-17 siste ledd). Det skal altså ikke settes karakter ut fra målene i den individuelle opplæringsplanen bortsett fra når disse er i samsvar med fagets læreplanmål.

Dersom eleven ikke oppfyller kravene til vitnemål, skal eleven ha et kompetansebevis hvor det framgår hva eleven har bestått i, og hva eleven ikke har bestått i ut fra læreplanens samlede kompetansemål. Dersom eleven har en avvikende plan, skal det som et vedlegg dokumenteres hva eleven har gjennomgått, og hvilken kompetanse som er oppnådd. Det vil være vedlegget som sier noe om elevens faktiske kompetanse. Varslingsplikten må overholdes dersom det ikke klart framgår av elevens IOP at målsettingen ikke er bestått ut fra læreplanens samlede kompetansemål.

En IOP der ett eller flere læreplanmål er utelatt medfører IV i faget og betyr at eleven ikke kan oppnå fagbrev eller komme inn på høyere utdanning.

### **10.5 Unntak for elever/lærlinger om bestått vitnemål (§3-44 og §3-67)**

Elever og lærlinger i yrkesfaglige utdanningsprogram kan i særskilte tilfeller få bestått vitnemål selv om de ikke har bestått i inntil to fellesfag. De kan ikke fritas for vurdering, men rektor kan etter søknad gi elever med 3 års yrkesopplæring bestått vitnemål til tross for stryk i inntil 2 fellesfag (§3-44). For elever som skal ut i lære, er det fylkeskommunen som avgjør om de kan få unntak for bestått i inntil 2 fellesfag. Forhåndstilsagn kan ikke gis (§3-67). Vedtak om unntak for disse kan tidliges gis ved overgangen til læreforhold.

### **10.6 Varsling**

Det skal varsles i god tid dersom det er fare for at en elev ikke kan få halvårs- eller standpunkt vurdering. Hver termin behandles for seg. Intensjonene i LK06 med underveisvurdering og oppfølging av den enkelte tilsier at man ikke bør trekke tidlige slutninger om muligheter for å få standpunkt karakter. Man kan få standpunkt selv om man ikke har halvårsvurdering.

Det skal også varsles ved fare for nedsatt ordens- eller atferdskarakter.